

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci žalobcu **V. D.**, bývajúceho vo V., proti žalovanej **Slovenskej republike – zastúpenej Ministerstvom spravodlivosti Slovenskej republiky**, so sídlom v Bratislave, Župné námestie č. 13, **o náhradu nemajetkovej ujmy**, vedenej na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 21 C 35/2010, o návrhu žalobcu na vylúčenie sudkýň Krajského súdu v Bratislave JUDr. Kataríny Javorčíkovej a JUDr. Edity Szabovej z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 14 Co 132/2012, takto

r o z h o d o l :

Sudkyne Krajského súdu v Bratislave JUDr. K. J. a JUDr. E. S. **nie sú vylúčené** z prejednávania a rozhodovania veci vedenej na tomto súde pod sp. zn. 14 Co 132/2012 (vec vedená na Okresnom súde Bratislava I pod sp. zn. 21 C 35/2010).

O d ô v o d n e n i e

V odvolaní proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava I z 23. januára 2012 č.k. 21 C 35/10-22 o zastavení konania z dôvodu nezaplatenia súdneho poplatku, žalobca súčasne vzniesol námietku zaujatosti voči predsedníčke odvolacieho senátu 14 Co JUDr. K. J. a členke tohto senátu JUDr. E. S.. Námietku zaujatosti odôvodnil tým, že JUDr. K. J. viackrát opakovane vystupovala v masmédiách ako odporkyňa diskriminačných žalôb sudcov, teda takých, akú podal aj v danej veci. Tiež tým, že táto sudkyňa sa politicky angažovala na strane ministerky spravodlivosti JUDr. L. Ž., ktorá zrejme za to aktívne podporovala občianske združenie Za otvorenú justíciu (ZOJ). Obdobne sa to týka aj sudkyne JUDr. E. S. (obsadenie senátu vyplýva z rozvrhu práce krajského súdu). Takéto sudkyne nie sú podľa jeho názoru nezaujaté, ako to zákon vyžaduje. Preto mali oznámiť svoju zaujatosť pre pomer k veci a vo veci (odvolania proti uzneseniu prvostupňového súdu o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku za návrh) nerozhodovať. Ak napriek tomu vo veci konali a rozhodovali, porušili zákon. Považoval preto aj rozhodnutie krajského súdu (o

zrušení predchádzajúceho uznesenia okresného súdu a vrátení mu veci o zastavení konania na ďalšie konanie) za nezákonné.

Krajský súd v Bratislave podľa § 16 ods. 1 O.s.p. predložil vec Najvyššiemu súdu Slovenskej republiky ako nadriadenému súdu na rozhodnutie o námietke zaujatosti. Pripojil vyjadrenie namietaných sudkýň. JUDr. K. J. a JUDr. E. S. v ňom uviedli, že na verejnosti nikdy neprezentovali ich názor na antidiskriminačné žaloby sudcov. Ide o neskončené súdne konania a zo zákona im vyplýva povinnosť sa k takýmto veciam nevyjadrovať. K antidiskriminačným žalobám sudcov nezaujalo žiadne stanovisko ani združenie Za otvorenú justíciu. Pokiaľ žalobca tvrdí opak, mal by predložiť príslušný dôkaz. Vo veci sa preto necítia byť zaujaté. Nemajú osobný pomer k predmetnej právnej veci, ani k účastníkom konania a prezentovanie určitých názorov na stav súdnictva v združení Za otvorenú justíciu, resp. členstvo v tomto združení nemá nijaký vplyv na ich nezaujatosť vo veci.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd nadriadený Krajskému súdu v Bratislave (§ 16 ods. 1 O.s.p.) posudzoval opodstatnenosť námietky zaujatosti uplatnenej žalobcom (§ 15a O.s.p.) z aspektu existencie dôvodov, pre ktoré je sudca vylúčený z prejednávania a rozhodovania veci. Vychádzal pritom z ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p., podľa ktorého sudcovia sú vylúčení z prejednávania a rozhodovania veci, ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti.

Účelom citovaného ustanovenia je prispieť k nestrannému prejednávaniu veci, k nezaujatému prístupu k účastníkom alebo k ich zástupcom a tiež predísť možnosti neobjektívneho rozhodovania. Z hľadiska vylúčenia sudcu je právne významným vzťah sudcu buď k prejednávanej veci (o ktorý ide v prípade konkrétneho záujmu sudcu na určitom spôsobe skončenia konania a rozhodnutia o veci), alebo k účastníkom konania (ide oň napríklad v prípade rodinného alebo priateľského vzťahu sudcu k účastníkom konania), alebo k zástupcovi účastníka konania.

Integrálnou súčasťou práva na spravodlivý proces (čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a povinností) je garancia toho, aby vo veci rozhodoval nezávislý sudca. Ústavná úprava práva na spravodlivý proces (čl. 46 Ústavy Slovenskej republiky) súčasne na druhej strane zahrňuje aj právo na to, aby právna vec účastníka konania nebola odňatá zákonnému sudcovi, ktorý bol určený podľa zákonných pravidiel príslušnosti súdov (čl. 48 Ústavy Slovenskej republiky). V zásade platí, že v určitej právnej veci musí rozhodovať

nezávislý a nestranný sudca vecne a miestne príslušného súdu, určený rozvrhom práce príslušného súdu a tento tzv. zákonný sudca by sa už v ďalšom priebehu konania nemal meniť. Výnimku z ústavnej zásady nezmeniteľnosti zákonného sudcu predstavuje inštitút vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodovania, ktorý zo zákonom predpokladaných dôvodov pripúšťa, aby zákonný sudca bol vylúčený z ďalšieho prejednávania a rozhodovania. Zámer, ktorý tu umožňuje prelomiť ústavnú zásadu nezmeniteľnosti zákonného sudcu spočíva v zmaření hroziaceho rizika, že by vo veci mohol konať a rozhodovať zaujatý – nie nestranný sudca.

Nestrannosť definovaná aj ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti býva považovaná za pojem širší ako nezávislosť. Nestrannosť sudcu musí byť podstatou jeho funkcie, zatiaľ čo jeho nezávislosť ju má iba umožňovať. Pod sudcovskou nezávislosťou a nestrannosťou treba rozumieť aj nezávislosť a nestrannosť každého jednotlivého sudcu. Obsahom práva na nestranný súd je, aby rozhodnutie v konkrétnej právnej veci bolo výsledkom konania nestranného súdu. Súd musí každú vec prerokovať a rozhodnúť tak, aby voči účastníkom postupoval nezaujato a neutrálne, žiadnemu z nich nenadŕžal a objektívne posúdil všetky skutočnosti závažné pre rozhodnutie vo veci. Nestranný súd poskytuje všetkým účastníkom konania rovnaké príležitosti na uplatnenie všetkých práv, ktoré im zaručuje právny poriadok (pozri II. ÚS 71/97). Sudcu možno vylúčiť z prejednávania a rozhodovania veci buď na návrh účastníka súdneho konania (§ 15a O.s.p.), alebo na základe návrhu (oznámenia) samotného sudcu (§ 15 O.s.p.). Obsahom práva na prejednanie veci pred nestranným súdom nie je povinnosť súdu vyhovieť každému návrhu oprávnených osôb a vždy vylúčiť sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť. Obsahom základného práva na prejednanie veci nestranným súdom je len povinnosť (nadriadeného) súdu prejednať každý návrh oprávnenej osoby na vylúčenie sudcu z ďalšieho prejednávania a rozhodovania veci pre zaujatosť a rozhodnúť o ňom (pozri I. ÚS 73/97, I. ÚS 27/98, II. ÚS 121/03).

Európsky súd pre ľudské práva (ďalej len ESLP) pri riešení otázky nestrannosti sudcu vychádza z toho, že okrem nezávislosti sudcu je potrebné brať zreteľ aj na ďalšie aspekty subjektívneho a objektívneho charakteru. Tieto aspekty nestrannosti rozlíšil aj pri svojom rozhodovaní (pozri napr. Piersack proti Belgicku). Subjektívna stránka nestrannosti sudcu sa týka jeho osobných prejavov vo vzťahu ku konkrétnemu prípadu a k účastníkom konania, prípadne k ich zástupcom. Významné z tohto hľadiska je, čo si sudca myslel pro foro interno. Pri subjektívnej nestrannosti sa vychádza z prezumpcie nestrannosti až kým nie je preukázaný

opak. Na preukázanie nedostatku subjektívnej nestrannosti vyžaduje judikatúra ESĽP dôkaz o skutočnej zaujatosti (pozri napr. Hauschildt proti Dánsku). Rozhodujúce nie je však (subjektívne) stanovisko sudcu, ale existencia objektívnych skutočností, so zreteľom na ktoré môžu vzniknúť pochybnosti o nestrannosti sudcu. Objektívna nestrannosť sa neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania nezaujatosti (porovnaj tézu, že spravodlivosť nielenže musí byť poskytovaná, ale musí sa tiež javiť, že je poskytovaná – Justice must not only be done, it must also be seen to be done). Nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť (pozri Delcourt proti Belgicku). Objektívny aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prejednávanej veci a k účastníkom konania, resp. aj k ich zástupcom. Posúdenie nestrannosti sudcu nespočíva len v hodnotení subjektívneho pocitu sudcu, či sa cíti, resp. necíti byť zaujatý, ale aj v objektívnej úvahe, či možno usudzovať, že by sudca zaujatý mohol byť. Rozhodujúcim prvkom v otázke rozhodovania o zaujatosti, resp. nezaujatosti zákonného sudcu je to, či obava účastníka konania je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že prezrádzajú nedostatok nestrannosti súdu (pozri Pullar proti Spojenému kráľovstvu), teda či je tu relevantná obava z nedostatku nezaujatosti. Relevantnou je len taká obava z nedostatku nestrannosti, ktorá sa zakladá na objektívnych, konkrétnych a dostatočne závažných a preukázaných skutočnostiach. Objektívnu nestrannosť nemožno chápať tak, že čokoľvek, čo môže vrhnúť čo aj len tieň pochybnosti na nestrannosť sudcu, ho automaticky vylučuje ako sudcu nestranného.

Existencia oprávnených pochybností závisí vždy od posúdenia konkrétnych okolností prípadu a podľa objektívneho kritéria sa musí rozhodnúť, či (úplne odhliadnuc od osobného správania sa sudcu) existujú preukázateľné skutočnosti, ktoré môžu spôsobiť vznik pochybností o nestrannosti sudcu (pozri tiež Fey proti Rakúsku). Pri rozhodovaní, či je daný oprávnený dôvod na obavu, že konkrétny sudca je nestranný, je stanovisko osoby oprávnenej namietat' zaujatosť dôležité, ale nie rozhodujúce, určujúce je to, či sa môže táto obava považovať objektívne za oprávnenú.

Z uvedenej judikatúry ESĽP a Ústavného súdu Slovenskej republiky možno vyvodit', že subjektívne hľadisko sudcovskej nestrannosti sa musí podriaďiť prísnejšiemu kritériu objektívnej nestrannosti. Za objektívne však nemožno považovať to, ako sa nestrannosť sudcu len subjektívne niekomu javí, ale to, či reálne existujú okolnosti objektívnej povahy, ktoré by

mohli viesť k legitímnym pochybnostiam o tom, že sudca určitým, nie nezaujatým vzťahom k veci disponuje.

Pri posudzovaní dôvodnosti námietky zaujatosti uplatnenej žalobcom vychádzal Najvyšší súd Slovenskej republiky zo zákonnej prezumpcie neustrannosti sudcov a z toho, že výnimky z tejto prezumpcie stanovuje iba zákon. Sudcovia sú totiž vo všeobecnosti vylúčení z prejednávania a rozhodovania vecí (len vtedy alebo až vtedy), ak so zreteľom na ich pomer k veci, k účastníkom konania alebo k ich zástupcom možno mať pochybnosti o ich nezaujatosti (pozri § 14 ods. 1 O.s.p.).

Najvyšší súd Slovenskej republiky dospel k záveru, že v posudzovanej veci z obsahu spisu nevyplývajú také okolnosti, ktoré by boli objektívne spôsobilé vyvolávať pochybnosti o nezaujatosti sudkýň JUDr. K. J. a JUDr. E. S..

Žalobca s doplnením ním vznesenej námietky zaujatosti ako dôkazy jej opodstatnenosti predložil články, vyhlásenia a diskusie publikované v rôznych masovokomunikačných prostriedkoch. Ich obsahom ale nebolo preukázané jeho tvrdenie, že JUDr. K. J. „opakovane vystupovala v masmédiách ako odporkyňa diskriminačných žalôb sudcov“, čo sa obdobne týka aj sudkyne JUDr. E. S.. Preto z nich nemožno vyvodit' existenciu dôvodov vyvolávajúcich pochybnosti o nezaujatosti týchto sudkýň, pre ktoré by mali byť vylúčené z prejednávania a rozhodovania o odvolaní proti uzneseniu o zastavení konania pre nezaplatenie súdneho poplatku.

Samotné namietané sudkyne sa vyjadrili, že v doplnení námietky zaujatosti (s pripojenými dôkazmi) nie sú uvedené žiadne konkrétne skutočnosti, ktoré by spochybňovali ich nezaujatosť vo veci. Súčasne uviedli, že oni a ani združenie Za otvorenú justíciu sa nikdy k predmetu tzv. diskriminačných žalôb nevyjadrovali. Nakoľko zo spisu nevyplývajú žiadne skutočnosti, ktoré by preukazovali opak a tým by spochybňovali uvedené vyjadrenie JUDr. K. J. a JUDr. E. S., možno uzavrieť, že nebol zistený žiadny z prípadov vyplývajúci z ustanovenia § 14 ods. 1 O.s.p. umožňujúci ich v súčasnom štádiu konania vylúčiť z prejednávania a rozhodovania danej veci.

Podľa názoru Najvyššieho súdu Slovenskej republiky ani skutočnosť, že namietané sudkyne sa aktívne angažujú za združenie Za otvorenú justíciu nie je sama osebe objektívne spôsobilá privodiť záver o existencii žalobcom tvrdeného negatívneho vzťahu k predmetu konania.

Najvyšší súd Slovenskej republiky zdôrazňuje, že jednou zo záruk nestrannosti sudcu je jeho profesionalita. Jej súčasťou je vedomosť sudcu, že princíp nezávislého, nestranného a spravodlivého rozhodovania je zásadným princípom fungovania súdnej moci, a že je jeho zákonnou, resp. ústavnou a morálnou povinnosťou tento princíp dodržiavať. Najvyšší súd Slovenskej republiky v predmetnej veci dospel k záveru, že namietaná predsedníčka senátu 14 Co JUDr. K. J. a členka tohto senátu JUDr. E. S. – vedomé si svojich ústavných povinností – sú schopné o predmetnom odvolaní rozhodovať nezaujato a nestranne.

Z uvedených dôvodov rozhodol Najvyšší súd Slovenskej republiky tak, ako vyplýva z výroku tohto uznesenia.

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 19. septembra 2012

JUDr. Ladislav Górász, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia : Jarmila Uhlířová